

njo so omogočali, da je bil pomen srednjeveškega Pirana opazen v širšem prostoru, kot bi bilo sicer pričakovati po velikosti samega mesta in številu njegovega prebivalstva, poudarja avtorica. Lovorka Čoralić piše o življenjski poti *Altobella Averoldija* (~1468–1531), puljskega škofa in apostolskega legata za območje Beneške republike. Avtorica še posebej izpostavi Averoldijevo diplomatsko dejavnost v službi Svetega Sedeža ter nam na kratko predstavi vsebino njegove oporoke (1531), ki je dodana študiji v (latinskem) prepisu. V študiji *Annales E.S.C. in računalnik* avtor Dario Tommasela – na temelju analize člankov, ki jih je najznamenitejša francoska revija »Annales E.S.C.« v obdobju 1958–1986 posvetila preučevanju tehnike in metode dela z računalnikom na področju zgodovinskega raziskovanja – govori o vlogi in pomenu vključevanja informatike v metode socialno-zgodovinskega raziskovanja in zaključuje, da danes »zgodovinsko raziskovanje ne more več brez računalnika.«

Osmo številko zaključujejo rubrike: *delo naših zavodov in društev* (2), *ocene in poročila* (22), *in memoriam*. V slednji sta spominska zapisa o življenju in delu akademika Sergija Vilfana, najvidnejšega slovenskega pravnega zgodovinarja (Darko Darovec), ter dr. Vinka Šribarja, mednarodno uveljavljenega arheologa, ki je zadnja leta preživel na Kortini pri Sv. Antonu nad Koprom, kjer je snoval Študijsko središče za proučevanje zgodnjega srednjega veka Istre, Krasa in Furlanije (Matej Župančič).

Deveta številka Analov, kot že uvodoma povedano, vsebuje izvirne znanstvene in strokovne študije s področja naravoslovnih ved. Na tem mestu naj opozorim le, da so v njej – poleg ustaljenih rubrik (članki in razprave, varstvo narave, delo naših zavodov in društev, ocene in poročila) – objavljeni raziskovalni rezultati domačih in tujih strokovnjakov s treh tematskih sklopov: *ihnologija* (riboslovje), *ekologija bentosa* (združb organizmov, ki žive na morskem dnu) in *krasoslovje*.

Lično opremljeni številki šestega letnika Analov (krasi ju bogato slikovno gradivo: barvne in črno-bele fotografije, zemljevidi, risbe, grafikoni) ponujata – tako kot predhodne – kopico zanimivega in vsebinsko raznovrstnega strokovnega gradiva.

Av gust Lešnik

**Kobarid.** Kobarid : Kobariški muzej, 1997. 306 strani.

Kot je že v uvodu zapisano, »knjiga ni ne kronika in ne zbornik, je pregled zgodovinskega dogajanja od prazgodovine do leta 1991.« Knjigo je sooblikovalo enajst avtorjev in nastalo je 306 strani obsežno, z bogatim slikovnim gradivom opremljeno delo ličnega izgleda. Knjiga je opremljena s 152 fotografijami, dvema zemljevidoma in štirimi arhivskimi dokumenti. Izdajo so poleg Kobariškega muzeja podprli Krajevna skupnost Kobarid, Občina Kobarid, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Gostilna Kotlar, Hotel Hvala in Zavarovalnica Triglav.

Uredniški odbor v sestavi Zdravko Likar, Alenka Raspet in Željko Cimprič je svoje delo opravil v dokaj kratkem času manj od enega leta.

Uvodnim besedam uredniškega odbora sledi prispevek *Nade Osmuk* »Kobarid od prazgodovine do antike.« Kobarid z okolico je vsekakor bogato arheološko najdišče, kar dokazujejo številne najdbe. Avtorica je podala kratek zgodovinski pregled obdobj in pripadajočih najdišč. Osrednja tema pa je arheološko najdišče Gradič nad Kobaridom. Avtorica je kot konservator Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica več let vodila in izvajala zaščitna izkopavanja. Najdena je bila zbirka 26 bronastih kipcev, ki predstavljajo klasične podobe rimskih bogov.

*Slavko Ciglencečki* v prispevku »Poznoantični in slovanski sledovi na Kobariškem« obravnava arheološka najdišča iz tega obdobja na Kobariškem. Največ prostora je namenil v zadnjem času zelo odmevnemu nahajališču Tonovcov grad. Gre za zanimivo odkritje zgodnjekrščanskih cerkva in bogatega arheološkega gradiva, ki je tudi slikovno prikazano. Sledi prikaz nahajališč kot so Gradec pri Drežnici, Gradec pri Logjeh, Molida pri Robiču in Gradič nad Kobaridom. Avtor na koncu poda tezo o poselitvi tega območja.

*Fran Rupnik* si je v prispevku »Kraj in župnija Kobarida od začetka drugega tisočletja do leta 1848« zadal nalogo, prikazati čas od prve omembe Kobarida vse do leta 1848. Sprva opredeli

pripadnost Kobariške in Tolminske. Sledi zapis o poznih slovenskih malikovalcih v Kobaridu 1331 in obsežnejši zapis o vdoru Beneške republike ter Ogrov oz. Madžarov. Seznani nas z gradnjo cerkva na Kobariškem. Avtor opiše naše kraje pod Avstrijo, predstavi drugi (1508) in tretji beneški vdor (1615–17), nekaj besed pa nameni tudi tolminskim grofom. Domače obrti so bile kar močne, tako tudi rezbarska delavnica rodine Vrtav in malarja Luka Scharffa. Avtor predstavi cerkev sv. Antona Padovanskega na Griču (Gradiču). Spregovori o tretjem velikem tolminskem puntu leta 1713 in takratni soudeležbi Kobaridcev. Nove cestne povezave Kobarida s Čedadom, Gorico in Koroško v začetku 18. stoletja so omogočile nagel razvoj kraja.

*Branko Marušič* je v prispevku »Kobarid od leta 1848 do prve svetovne vojne« opisal obdobje, ko je bil Kobarid imenovan za najbolj naroden kraj na Slovenskem. Seznani nas z upravno ureditvijo, politično strankarskim življenjem, kulturnim dogajanjem in z delovanjem duhovnikov v Kobaridu – skratka predstavi celovito življenje kraja in okolice v nekem obdobju.

Prispevek *Draga Sedmaka* »Prva svetovna vojna« je obsežen prikaz obdobja, ki je Kobarid vsekakor močno zaznamoval. Ime kraja je žal zaradi tragičnih dogodkov postalo znano po vsem svetu. Delo je nastalo na podlagi arhivskih virov, zlasti virov, ki jih hrani Pokrajinski arhiv v Novi Gorici in takratnega slovenskega časopisja, predvsem časopisov *Edinost* in *Slovenec*. Tudi Sedmak je obdelal vse plati življenja med prvo svetovno vojno v Kobaridu in okoliških vaseh. Svoj prispevek je zato razdelil na več podpoglavij. Naj omenimo »Begunstvo in internacije,« vojna v Posočju je namreč prizadela številno prebivalstvo. Dotaknil se je tudi cerkvenih razmer na Kobariškem in delovanja dekana Jurija Peternela in drugih duhovnikov. Daljši tekst obravnava izgradnjo cest in železnic, zaključí pa z avstrijskim bombardiranjem Kobarida, osvoboditvijo Kobarida, Sužida in Svina oktobra 1917 ter življenjem v Kobaridu od oktobra 1917 do novembra 1918. Avtor v zadnjem podpoglavju »Lakota« oriše še povojne razmere.

*Alenka Raspet* je prispevek »Obdobje med svetovnima vojnama (1918–1941)« razdelila na štiri podpoglavja: Pod novimi gospodarji, Doba okupacije (1918–1921), Od aneksije do popolne prevlade fašizma 1921–1928 in Pod fašističnim terorjem. V drugem delu opiše upravne, politične in gospodarske razmere ter kulturno življenje. V tretjem delu nas seznani z upravnimi in političnimi spremembami ter z razvojem kulturnih društev, ki so prav v tem času množično nastajala. Seznani nas z društvenim življenjem po posameznih vaseh na Kobariškem. Sledita krajša teksta o raznarodovalni politiki in Gentilejevi šolski reformi. Fašistični vandalizem na Kobariškem je bil zelo pogost pojav. Najbolj odmevna pa je bila sicer neumestna obtožba domačinov, češ da so uničili spomenik na Krnu, in posledice teh obtožb. V četrtem, zadnjem delu je govora o nastanku narodnorevolucionarne organizacije, razvoju TIGR-a in o akcijah, ki jih je ta organizacija speljala na Kobariškem. Andrej Manfreda je leta 1928 postal vodja kobariške srenje TIGR-a. Njegovemu delovanju je posvečeno četrto podpoglavje. Policija je nadzirala skoraj vsakega posameznika, pregledovala osebna pisma in postavljala ovaduhe. Po razpustu slovenskih društev so fašistične oblasti vsiljevale ustanavljanje raznih fašističnih organizacij. Kobarid je znan tudi po tem, da je bil tu načrtovan atentat na Mussolinija leta 1938. Tudi temu je avtorica posvetila nekaj besed. Prispevek je zaključila s podpoglavjem »Nekaj utrinkov iz življenja v kraju.« Kobarid je med drugo svetovno vojno doživljal podobno usodo kot kraji širom po Sloveniji. *Zdravko Likar* nas v prispevku »Osvobodilno gibanje« seznani z ustanavljanjem prvih odborov OF na Kobariškem leta 1942, s prvimi akcijami Kobariške čete, ki je nastala v začetku januarja 1943 v okviru 2. oz. Tolminskega bataljona Soškega oz. Severnoprimskega odreda, ter z ustanavljanjem sanitetnih postaj oziroma bolnic in kirurških postaj od začetka vojne do kapitulacije Italije. Po kapitulaciji Italije je postal Kobarid središče obsežnega osvobojenega ozemlja, znanega pod imenom Kobariška republika. Obstajala je do začetka novembra 1943 in sledila je še nemška zasedba.

*Boris Mlakar* je v prispevku »Domobranstvo na Kobariškem« prikazal delovanje domobranske 9. čete slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ). Četa je delovala v Kobaridu od maja 1944 in je razvila obsežno kulturnoprosvetno dejavnost. Kljub prizadevanjem na kulturnem področju se domobranstvo ni moglo zasidrati med prebivalstvom in septembra je bila 9. četa ukinjena. 17. oktobra so bili v Kobarid premeščeni tolminski domobranci in Kobarid je bil do konca vojne sedež 6. čete.

Prispevek *Nataše Nemec* »Kobarid v coni A ZVU Julijske krajine (1945–1947)« prikazuje razmere v prvih povojnih letih. Prve zavezniške vojake je Kobarid sprejel 2. maja 1945. Ko je stopila v veljavo Morganova črta 12. junija 1945, je ta razdelila Julijsko krajino na cono A pod zavezniško

vojaško upravo (ZVU) in cono B pod Vojaško upravo Jugoslovanske armade (VUJA). Avtorica obravnava razmere v Kobaridu, ko je bil pod Zavezniško vojaško upravo. Jugoslovanska armada je 16. septembra 1947 prevzela ozemlja ob novi zahodni meji Jugoslavije. Prispevek je nastal predvsem na podlagi virov, ki jih hrani Goriški muzej.

*Zvonko Uršič* je prispevek »Od priključitve k Jugoslaviji do leta 1961« razdelil na več podpoglavij. Opiše, kako so Kobaridci doživljali priključitev, obravnava nastajanje in razvoj posameznih podjetij v Kobaridu, delovanje šolstva, zdravstva in veterinarske službe, pomembnejše politične odločitve, ki so odmevale tudi na Kobarškem (Informburo, Tržaška kriza, Videmski sporazum...), športna, kulturna in druga društva, ki so delovala v kraju, hujše naravne nesreče, ki so prizadele to območje (snežna katastrofa leta 1952...), spregovori o spominskih obeležjih na Kobarškem in pomembnejših spomenikih, ki so bili postavljeni v Kobaridu; zaključí z dogodkom, ki je prekinil dolgoletno tradicijo samostojne kobarške občine.

*Zdravko Likar* svoj prispevek »Od ukinitve kobarške občine do potresa« nadaljuje z nastankom nove, večje občine Tolmin julija 1961. V Kobaridu je takrat ostal le še krajevni urad. V zapisu sledimo gospodarskemu in kulturnemu utripu Kobarida, zvemo o najpomembnejših dosežkih in dogodkih, ki so se vtisnili v spomin domačinov. Tak dogodek je bil 1976 vsekakor tudi potres, ki je ostal za marsikoga neprijeten spomin, saj so mnogi ostali brez svojih domov. Strah pred njim pa je pri ljudeh še dandanes prisoten (1998 lahko rečemo, da upravičeno – op. uredništva).

*Željko Cimprič* je podal poljuden pregled dogodkov, ki so po njegovem mnenju vplivali na razvoj Kobarida in okolice. Avtor v prispevku »Izteka se 'dobri stari' časi« spregovori o delovnih brigadah, ki so prav v Kobaridu imele svoj center, in o nasprotovanju gradnji hidroelektrarne na Soči – HE Trnovo. Nadaljuje s poglavjem »Križa«, kjer označi 80. leta kot krizna, in zapiše »pričelo se je obdobje omejitev, bonov in podobnih ukrepov.« Avtor opiše tudi kulturno in športno delovanje v Kobaridu. Zaključí s podpoglavjem »Konec Jugoslavije«, v katerem poda svoje videnje ločevanja Slovenije od Jugoslavije.

Obdobje po drugi svetovni vojni je prikazano precej poljudno – gre za prikaz bolj osebnega odnosa avtorjev do obravnavanega obdobja. Je pa zato mogoče bolj berljiv in pisan za domačine, ki se dogodkov še dobro spominjajo. Pozna se, da so avtorji prvih prispevkov ljudje, ki se tudi sicer poklicno ukvarjajo z obravnavano tematiko. To je razvidno tudi iz strokovnega aparata, ki ga določena stroka uporablja – citiranje, uporaba arhivskih virov, skice, risbe ipd.

Kljub raznovrstnosti prispevkov je delo velika pridobitev za obravnavano območje. Sicer pa so že člani uredniškega odbora v uvodu zapisali, da njihov namen ni bil izdati znanstveno delo. Knjiga je kot poljudno branje namenjeno bralcem vseh starosti in vsakršne izobrazbe.

Damjana Fortunat Černilogar

**Biografije in bibliografije raziskovalcev Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.** 3. knjiga, 1986–1995. Ljubljana, ZRC SAZU 1998. 487 strani.

Danes, v času velikega razvoja računalništva, se marsikomu zdi objava bibliografije v knjižni obliki nepotrebna. Tudi *Zgodovinski časopis*, ki je v preteklosti objavljala razne bibliografije, sedaj objavlja le še osebne bibliografije. Podpisana sem še vedno zagovornica tiskanih bibliografij, čeprav tudi iskanja prek računalnika ne podcenjujem, nimam pa s tem najboljših izkušenj, kajti podatki so marsikdaj pomanjkljivi, včasih je vprašljiva tudi njihova strokovna opredelitev, če navedem samo ti dve dejstvi.

Tretja knjiga *Biografije in bibliografije raziskovalcev ZRC SAZU* pomeni nadaljevanje *Biografije in bibliografije znanstvenih in strokovnih sodelavcev SAZU* (1. knj., 1976) in *Biografije in bibliografije raziskovalcev ZRC SAZU* (2. knj., 1988). ZRC SAZU sicer tudi sproti predstavlja javnosti svoje dosežke v Letopisu SAZU, vendar gre tam za vsakoletna poročila, medtem ko je tu predstavljeno delo desetih let.

Pričujoča tretja knjiga je konceptualno podobno urejena, kakor prejšnji dve, obsega pa gradivo za desetletje 1986–1995. Vključuje raziskovalce in tiste sodelavce ZRC, ki objavljajo znanstvena in